

0036

Van der A, S.
Grontmij 2002

Archeologisch onderzoek Lindanus- straat te Roermond

Bureauonderzoek

Projectnummer : 121815

Documentnummer : 121815

Verantwoording

Archeologisch onderzoek Lindanus- straat te Roermond

Bureauonderzoek : Archeologisch onderzoek Lindanusstraat te Roermond

Projectnummer : 121815

Ordernummer : 121815

Werk : 0

Concept : 15 maart 2002

Auteur(s) : mevr. drs. S. van der A/mevr. drs. M. Zijlema

e-mail adres : suzanne.vandera@grontmij.nl/marion.zijlema@grontmij.nl

Gecontroleerd :

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd :

Paraaf goedgekeurd :

Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling

Grontmij Advies & Techniek bv
Vestiging Drenthe
Assen, 15 maart 2002

Verantwoording

1	Inleiding	4
1.1	Algemeen	4
1.2	Aanleiding en doelstelling	4
2	Projectnummer	121815
2	Werkwijze	5
3	Documentnummer	121815
3	Resultaten	6
3.1	Revisie	0
3.2	Geologic	6
3.2.1	Algemeen	15 maart 2002
3.2.2	Pleistoceen	6
3.2.3	Holoceen	8
3.3	Bodem	8
3.4	Archeologie	9
3.4.1	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	9
3.4.2	Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	9
3.4.3	Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)	10
3.4.4	Overige literatuur	12
3.5	Bewoningsgeschiedenis	12
4	Gecontroleerd	
4	Evaluatie	16
4.1	Paraaf gecontroleerd	16
4.2	Conclusie en aanbeveling	16
5	Goedgekeurd	
5	Paraaf goedgekeurd	
Bijlage 2	Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	
Bijlage 3	Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)	
Bijlage 4	Roermond rond 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer (aangepaste versie)	
Bijlage 5	Kaart Roermond situatie 1554	
Bijlage 6	Kaart Roermond van Braun en Hogenberg	
Bijlage 7	Kaart Roermond omstreeks 1635	
Bijlage 8	Kaart Roermond 1654	
Bijlage 9	Literatuur	

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Algemeen	4
1.2	Aanleiding en doelstelling	4
2	Werkwijze.....	5
3	Resultaten.....	6
3.1	Algemeen	6
3.2	Geologie	6
3.2.1	Algemeen	6
3.2.2	Pleistoceen	6
3.2.3	Holoceen.....	8
3.3	Bodem	8
3.4	Archeologie.....	9
3.4.1	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW).....	9
3.4.2	Archeologische Monumentenkaart (AMK)	9
3.4.3	Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)	10
3.4.4	Overige literatuur en topografie	12
3.5	Bewoningsgeschiedenis	12
4	Evaluatie.....	16
4.1	Samenvatting	16
4.2	Conclusie en aanbeveling	16
Bijlage 1 Locatie plangebied		
Bijlage 2 Archeologische Monumenten Kaart (AMK)		
Bijlage 3 Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)		
Bijlage 4 Roermond rond 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer (aangepaste versie)		
Bijlage 5 Kaart Roermond situatie 1554		
Bijlage 6 Kaart Roermond van Braun en Hogenberg		
Bijlage 7 Kaart Roermond omstreeks 1635		
Bijlage 8 Kaart Roermond 1654		
Bijlage 9 Literatuur		

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling heeft aan Grontmij Advies & Techniek b.v. opdracht verleend een archeologisch bureauonderzoek uit te voeren met betrekking tot de herontwikkeling van het complex Lindanusstraat en omstreken te Roermond.

Het complex bevindt zich in de binnenstad van Roermond en wordt begrensd door de Lindanusstraat in het westen, de Bethlehemstraat in het oosten en de H. Geeststraat in het zuiden. In het complex staan op het moment enkele gebouwen. Deze gebouwen zijn in gebruik als kantoorruimte voor meerdere bedrijven. De exacte ligging van het plangebied is weergegeven op bijlage 1.

1.2 Aanleiding en doelstelling

De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen herontwikkeling van het complex Lindanusstraat en omstreken. Het plan bestaat op deze locatie 120 woningen en een parkeergarage te realiseren. De herontwikkeling van het complex Lindanusstraat en omstreken gaat gepaard met bodemingrepen, die een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het gebied.

Het doel van het bureauonderzoek is de archeologische waarden en globale verwachtingen van het plangebied in kaart te brengen. Vervolgens wordt geadviseerd hoe in het plangebied kan worden omgegaan met het archeologische aspect. Deze informatie kan worden gebruikt bij het opstellen van het inrichtingsplan voor het gebied.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van het Handboek van ROB-specificaties (juni 1998) en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (oktober 2001).

2 Werkwijze

Om inzicht te verkrijgen in de bekende en potentiële archeologische waarden binnen het plangebied is een aantal bronnen geraadpleegd. Het archeologisch informatiesysteem ARCHIS van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort heeft informatie opgeleverd over bekende archeologische vindplaatsen en potentieel archeologisch waardevolle gebieden. Verder zijn de bodemkaart en historische kaarten geraadpleegd. Bovendien heeft literatuurstudie plaatsgevonden. Er is gesproken met de heer L.E.E. Caris, beleidsmedewerker Monumenten en Archeologie van de Gemeente Roermond, en de heer T. Lupak van Rura. Dank gaat uit naar de heer R.H.M. Denessen van het Monumentenhuis Roermond die zijn bouw-historische rapport welwillend ter beschikking heeft gesteld en het Gemeente-archief van Roermond die heeft voorzien in een artikel.

3.2.2 Pleistocene

Aan het einde van het Saalien en tijdens het Weichselien (zie tabel 1) hebben de Maas en de Roer zich enkele keren in hun oudere afzettingen ingesneden. Daarbij is een nieuw dal ontstaan, waarin later rivierzanden en kleien (ook wel rivierleemgronden of rivierterrasgronden genoemd) zijn afgezet (Formatie van Kreftenheye). De afzettingen van de Formatie van Kreftenheye liggen in de omgeving van Roermond aan het oppervlak.

Tabel 1: Tijdschaal van het Kwartair

			Duizend jaar geleden
Holoceen			10-0
Pleistocene	Laat-Pleistocene	Weichselien	100-10
		Emisien	130-100
Pleistocene	Midden-Pleistocene	Saalien	250-130
		Holsteïnien	300-250
		Elsterien	350-300
		Cromerien	750-350
	Vroeg-Pleistocene	Bevelien	900-750
		Mousterien	1100-900
Pleistocene	Vroeg-Pleistocene	Waalien	1300-1100
		Eburien	1600-1300
		Tiglien	2100-1600
Pleistocene	Vroeg-Pleistocene	Preiglien	2300-2100
		Tertair	tot 2300

Door de insnijdingen zijn verschillende kleine terrasniveaus ontstaan, die onderling van elkaar zijn gescheiden door steilrandjes. De oudste terrassen zijn bedekt met Onder dekzand, hetgeen betekent dat ze zijn gevormd voor de Ballingtijd (dit wordt hieronder toegelicht) (zie tabel 2). Op de jongste terras-

3 Resultaten

Tabel 2: Indeling van het Weichselien

	Jaren voor Christus
Laat-Glaciaal	8900-8200
Jonge Dryas	8200-8000
Allerød	8000-7700
Oudere Dryas	7700-7300
Belling	7300-6900

3.1 Algemeen

Om een goed inzicht te verkrijgen in de potentiële archeologische waarden van een gebied dient gedegen onderzoek te worden gedaan naar de geologie, de bodemopbouw, de landschappelijke kenmerken en de bekende archeologische gegevens van een gebied. Hieronder zijn deze onderwerpen afzonderlijk uitgewerkt.

3.2 Geologie

3.2.1 Algemeen

Roermond ligt in de Centrale Slenk; dit is een dalingsgebied waarin de geologische afzettingen diep zijn weggezakt en ook een grotere dikte hebben. De Centrale Slenk wordt in het noordoosten begrensd door de Paalrandbreuk en in het zuidwesten door de Feldbiss. Even ten zuidwesten van Roermond ligt nog de Storing van Beegden.

3.2.2 Pleistoceen

Aan het einde van het Saalien en tijdens het Weichselien (zie tabel 1) hebben de Maas en de Roer zich enkele keren in hun oudere afzettingen ingesneden. Daarbij is een nieuw dal ontstaan, waarin later rivierzanden en kleien (ook wel rivierleemgronden of rivierterrasgronden genoemd) zijn afgezet (Formatie van Kreftenheye). De afzettingen van de Formatie van Kreftenheye liggen in de omgeving van Roermond aan het oppervlak.

Tabel 1: Tijdschaal van het Kwartair

	Duizend jaar geleden
Holoceen	10-0
Pleistoceen	
Laat-Pleistoceen	100-10
Weichselien	100-10
Eemien	130-100
Midden-Pleistoceen	250-130
Saalien	250-130
Holsteinien	300-250
Elsterien	350-300
Cromerien	750-350
Vroeg-Pleistoceen	900-750
Bavelien	900-750
Menapien	1100-900
Waalien	1300-1100
Eburien	1600-1300
Tiglien	2100-1600
Pretiglien	2300-2100
Tertiair	tot 2300

Door de insnijdingen zijn verschillende kleine terrasniveaus ontstaan, die onderling van elkaar zijn gescheiden door steilrandjes. De oudste terrassen zijn bedekt met Ouder dekzand, hetgeen betekent dat ze zijn gevormd voor de Bøllingtijd (dit wordt hieronder toegelicht) (zie tabel 2). Op de jongste terras-

sen komt geen dekzand voor, hetgeen aannemelijk maakt dat deze na de Jonge Dryastijd zijn ontstaan. In de terrasafzettingen worden verschillende oude meanders aangetroffen. Ze zijn vaak gedeeltelijk met kleiig materiaal opgevuld, maar op enkele plaatsen is er ook veen in gevormd.

Tabel 2: Indeling van het Weichselien

	Jaren voor Christus
Laat-Glaciaal	Jonge Dryas 8900-8200
	Allerød 9700-8900
	Oudere Dryas 9900-9700
	Bølling 10.300-9900
Boven-Pleniglaciaal	27.000-10.300
Midden-Pleniglaciaal	40.000-27.000
Onder-Pleniglaciaal	58.000-40.000
Vroeg-Glaciaal	70.000-58.000

Tijdens het Weichselien heerste een toendraklimaat, en zijn eolische afzettingen gevormd (Formatie van Twente). Vooral in het Onder- en Midden-Pleniglaciaal werd door stormen veel zand verplaatst, en trad door sneeuwsmeltwater verspoeling van de sedimenten op. Er werd in deze periode een pakket fluvioglaciale afzettingen gevormd (leemarm en lemig fijn zand met ingesloten leemlagen) dat enkele meters dik is. Ten noorden van Weert en in de beekdalen ligt dit pakket plaatselijk aan het oppervlak; op andere plaatsen ligt het ondieper dan 1,0 meter.

Op de fluvioglaciale afzettingen is bijna overal een pakket dekzand afgezet. Kenmerkend voor het dekzand is de fijne gelaagdheid, die bestaat uit een afwisseling van bandjes met een hoger en met een lager leemgehalte. In het begin van het Boven-Pleniglaciaal is op veel plaatsen het Ouder dekzand I afgezet. Dit pakket is op veel plaatsen verstoord door vorstwerking (kryoturbatie) en verspoeling.

Op het Ouder dekzand I (of direct op de fluvioglaciale afzettingen) is vaak een grindsnoertje aanwezig (de zogenaamde laag van Beuningen). Ook dit grind-snoertje is soms kryoturbaat vervormd. Deze grindjes zijn afkomstig uit zand waaruit de fijne bestanddelen door uitblazing zijn verdwenen.

Boven op de laag van Beuningen ligt het Ouder dekzand II. Dit pakket dekzand is veelal ongestoord en heeft een dikte van 0,4 tot 0,8 m. Het bestaat uit zwak lemig tot zeer sterk lemig fijn zand.

Gedurende het Laat-Glaciaal verbeterde het klimaat geleidelijk. Tijdens de warmere Bøllingtijd vond wat bodemvorming plaats. Daarna werd het opnieuw koud in de Oudere Dryastijd. In deze periode werd opnieuw veel zand verplaatst door de wind (Jonger dekzand I). Dit dekzand verschilt van het Ouder dekzand doordat het beter gesorteerd is en minder gelaagd. Het bestaat uit zwak lemig, soms sterk lemig fijn zand. De gebieden met Jonger dekzand hebben over het algemeen een onregelmatiger reliëf dan de vlakke gebieden met Ouder dekzand.

In de volgende, warmere, Allerødtijd ontstond een vrij dichte vegetatie. Er vond weer bodemvorming plaats, waardoor de zogenaamde laag van Usselo werd gevormd. Deze laag is herkenbaar als een grijze, gebleekte horizont met houtskoolresten. In het Jonge Dryas werd het weer kouder en traden weer zandverstuivingen op (Jonger dekzand II). Dit zand is meestal wat grover en

is minder lemig dat de afzettingen van het Jongere dekzand I. Het reliëf is bovendien veel onregelmatiger.

In de minder koude perioden tijdens het Weichselien kon zeer plaatselijk wat veenvorming plaatsvinden.

3.2.3 Holoceen

Tegen het einde van het Weichselien hebben de Roer en de Maas zich opnieuw in hun eigen afzettingen ingesneden. Hierbij zijn waarschijnlijk de huidige dalen van deze rivieren ontstaan. De dalen zijn scherp begrensd en liggen ongeveer drie meter lager dan de aangrenzende, niet geërodeerde afzettingen van de Formatie van Kreftenheye. Ten zuiden van de lijn Buggenum-Swalmen is het dal van de Maas zeer breed; ten noorden ervan is het dal erg smal. De oorzaak hiervan is waarschijnlijk de opheffing van de Peelhorst.

In het Holoceen werd in het dal van de Maas en de Roer een pakket jonge rivierklei van enkele meters dik afgezet. De rivieren meanderden sterk en verlegden regelmatig hun loop. De meanders werden daarbij vaak afgesneden en later geheel op grotendeels opgevuld. De jonge rivierkleiafzettingen hebben hier een sterke lössbijmenging.

De oeverwallen langs de Maas zijn kalkrijk vanaf het maaiveld. Wat verder van de rivier verwijderd zijn ze tot op enige diepte ontkalkt. In de verlaten en dichtgeslibde oude Maasbeddingen zijn de gronden helemaal kalkloos. Dit geldt ook voor alle afzettingen van de Roer.

Aan weerszijden van de Maas en de Roer komt een strook gronden voor waarvan het bovenste gedeelte donker gekleurd is door bijmengen van kolenlik, afkomstig van de kolenwasserijen van de mijnen.

Aan het eind van het Weichselien sneden ook de beken zich in, waarbij in dit gebied smalle en scherp ingesneden dalen ontstonden. In de grotere en diepere dalen is op veel plaatsen leemhoudend zand afgezet. Op enkele plaatsen is in zeer dunne lagen beekleem afgezet. In de kleinere beekdalen bestaat de dalbodem uit (zeer) sterk lemig Ouder dekzand of uit afzettingen uit het Pleniglaciaal, die na erosie aan het oppervlak zijn komen te liggen.

Op lage en vochtige plekken van het oorspronkelijke zandlandschap heeft veenvorming plaatsgevonden. Op den duur heeft het veen zich ook uitgebreid over de aangrenzende hogere zandgebieden.

Op plaatsen waar de mens de vegetatie heeft vernield (het kappen van bossen en dergelijke) zijn door het verwaaien van dekzand stuifzandgebieden ontstaan. Deze stuifzandgebieden worden gekenmerkt door een zeer ongelijke hoogteligging.

3.3 Bodem

Het plangebied ligt in het centrum van de stad Roermond en is daarom niet bodemkundig gekarteerd. Om toch een indruk te krijgen van de bodemgesteldheid ter plaatse worden hier de bodemtypes die in de omgeving van Roermond voorkomen beschreven.

De bodem ten westen en ten zuiden van het plangebied aan de overkant van de Maas bestaat uit jonge rivierkleigronden. Deze zijn hier door de Maas afgezet. Het betreft poldervaaggronden (Rn95C) en ooivaaggronden (Rd90C, Rd10A en Rd10C). Grote delen van deze rivierklei is afgegraven, waardoor grote plassen zijn ontstaan. Gezien de nabije ligging van het plangebied tot de Maas, is het waarschijnlijk dat het plangebied oorspronkelijk hetzelfde bodemtype kende.

Ten zuiden en ten noorden van het plangebied bevonden zich destijds kleine gebieden met oude bouwlanden met een dik mestdek. Deze worden hoge bruine enkeerdgronden (bEZ23) genoemd. Deze gronden zijn ontstaan in lutumarme, fluviatiele afzettingen. Dit geldt ook voor de looppodzolgronden (Y23) waarvan een eilandje destijds ten oosten van Roermond lag.

Aangrenzend aan deze hoge enkeerdgronden en ten noordoosten van Roermond bevinden zich oude kleibrikgronden (radebrikgronden: BKd25 en BKd25). Deze gronden betreffen gedeeltelijk jonge ontginningen en gedeeltelijk gronden die al zeer lang in cultuur zijn. De Formatie van Kreftenheye vormt de geologische basis van deze gronden (zie paragraaf 3.2.3). Dit geldt ook voor de oude kleigronden (ooivaaggronden: KRd1) die zich ten noordoosten van het plangebied bevinden.

Bij het bepalen van de vochtigheid van de bodem wordt gewerkt met grondwatertrappen (zie tabel 3). Deze trappen geven een klassenindeling weer van ten eerste de verschillende grondwaterstanden naar diepte en te tweede de seizoensvariatie in de grondwaterstanden. De trappen worden vastgesteld op een schaal van I tot VII (van respectievelijk extreem nat tot extreem droog).

Tabel 3: Grondwatertrappenindeling

Grondwatertrap:	I	II	III	IV	V	VI	VII
GHG in cm beneden maaiveld	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG in cm beneden maaiveld	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

Alle bodemtypes rondom Roermond zijn relatief droog. De poldervaag- en ooivaaggronden hebben grondwatertrap V tot VII. De hoge enkeerdgronden, de moderpodzolgronden, de oude kleibrikgronden en de oude kleigronden hebben grondwatertrap VII.

3.4 Archeologie

3.4.1 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) staat aangegeven of terreinen een hoge, een middelhoge of een (zeer) lage indicatieve archeologische waarde hebben. Deze kaart is onder andere gebaseerd op de aanname dat er een relatie bestaat tussen de bodemsoort en de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. De verwachtingswaarde van het plangebied is niet bepaald omdat het bebouwd gebied betreft.

3.4.2 Archeologische Monumentenkaart (AMK)

Op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) staan terreinen aangegeven die op grond van verscheidene criteria een bepaalde status genieten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Voor dit bureauonderzoek is het onderzoeksgebied begrensd binnen de RD-coördinaten 357/196.5 en 356/197.5 (1 km²).

In dit gebied komt één monument voor (zie bijlage 2). Het betreft de resten van de Munsterabdij uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, en sporen van bewoning uit de late Middeleeuwen op (onder) het Munsterplein (monumentnummer 1348). De abdij stamt uit de periode 1224-1798 en waarschijnlijk heeft voorafgaand aan deze abdij een nederzetting op deze plaats gelegen. In maart 1997 heeft de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) op het Munsterplein een onderzoek uitgevoerd, waarbij begravingen zijn blootgelegd. Het terrein waar deze sporen zich bevinden heeft een zeer hoge archeologische waarde en heeft in 1986 de status van beschermd monument gekregen.

3.4.3 Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

Alle bekende archeologische vindplaatsen in (de omgeving van) het plangebied zijn met behulp van ARCHIS geïnventariseerd. Volgens de gegevens in ARCHIS bevinden zich in de directe omgeving van het plangebied (in hetzelfde onderzoeksgebied als beschreven in paragraaf 3.5.2) 24 archeologische vindplaatsen (zie bijlage 3). Voor een overzicht van de archeologische periode zie tabel 4.

Tabel 4: overzicht van archeologische perioden

Periode	Tijd
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)	tot 8800 voor Christus
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800 – 4900 voor Christus
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300 – 2000 voor Christus
Bronstijd	2000 – 800 voor Christus
IJzertijd	800 – 12 voor Christus
Romeinse Tijd	12 voor Christus – 450 na Christus
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 na Christus
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 na Christus
Nieuwe tijd	1500 na Christus – heden

De oudste vondst is aangetroffen bij de aanleg van het Dr. Cuypersmonument bij de Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk. Het gaat hier om een complete aardewerken beker uit de IJzertijd (waarnemingsnummer 34398).

Tijdens rioolwerkzaamheden in de Brugstraat, waarschijnlijk na de oorlog, zijn twee Romeinse *sestertii* (munten) gevonden (waarnemingsnummer 30508). In 1961 zijn bij niet-archeologische graafwerkzaamheden fragmenten verbrande leem (waarschijnlijk van een ovenwand), dakpan en aardewerk uit de Romeinse tijd gevonden (waarnemingsnummer 33403). Tussen kiezelsteentjes, afkomstig van baggerwerkzaamheden bij de brug te Roermond, is in de jaren '60 een Romeinse draadfibula (kledingspeld) aangetroffen (waarnemingsnummer 30507).

Op het spoorweg-emplacement is in de jaren '20 een complete aardewerken pot uit de vroege Middeleeuwen 'opgegraven' (waarnemingsnummer 34520).

Voorafgaande aan de restauratie van de Rattentoren in de jaren '50 werd de onderbouw en de fundering van de vestingtoren onderzocht. Hierbij zijn oude muurresten aangetroffen (waarnemingsnummer 38528), waaruit kon worden afgeleid dat op deze plaats al in de 13^e eeuw vestingwerken hebben gestaan. Rond 1400 werd op deze muurresten de Rattentoren gebouwd. In 2000 heeft een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden aan de Roersingel (waarnemingsnummer 44643). Hierbij zijn 13^e-eeuwse bewoningssporen

blootgelegd, waaronder waterputten, een beerput, aardewerk en een rij paalkuilen.

Aan de Jezuïetenstraat hebben in 1993 opgravingen plaatsgevonden. Hierbij zijn bewoningssporen (1050-1500), een kloostergang en aansluitende kloosterbebauwing (1250-1850), funderingen van een kloosterkerk (1438-1777) en een inhumatiegraf (1500-1850) blootgelegd (waarnemingsnummer 27094). Uit het onderzoek bleek dat zich, voordat de kloosterkerk in 1777 werd gebouwd, ter plaatse woonhuizen bevonden (Viersen & Horbach 1994). Resten hiervan zijn teruggevonden in de vorm van funderingsresten van mergel. Deze muren dateren uit de 14^e en 15^e eeuw. Daarnaast is in de zuidwesthoek van het opgravingsterrein een aantal paalgaten gevonden van een in de 13^e eeuw gebouwd houten huis. De boven de paalgaten aangetroffen laag verbrande huttenleem maakt aannemelijk dat deze bebouwing door brand is verwoest. Het is zeer waarschijnlijk dat zich binnen het plangebied soortgelijke resten van huizen zullen bevinden.

De eerste vermelding van de Munsterkerk dateert volgens waarnemingsnummer 34308 uit 1244.

Bij de aanleg van het Dr. Cuypersmonument bij de Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk is, behalve een beker uit de IJzertijd (zie hierboven), tevens een zilveren munt uit de 15^e eeuw gevonden (waarnemingsnummer 34398).

Begin jaren '50 zijn bij graafwerkzaamheden aan de Roerkade diverse aardewerkfragmenten uit de late Middeleeuwen aangetroffen, evenals houten palen en een ijzeren paalschoen (waarnemingsnummer 27792). Deze palen maken waarschijnlijk deel uit van een oude beschoeiing van de Roerkade. Binnen en buiten de beschoeiing is bovendien veel steenkool aangetroffen.

In 1997 heeft aan het Munsterplein een opgraving plaatsgevonden. Hierbij zijn de resten van een kloostercomplex blootgelegd (waarnemingsnummer 232174), waaronder inhumatiegraven en aardewerkfragmenten.

In 1975 zijn bij niet-archeologische graafwerkzaamheden aan het Munsterplein sporen aangetroffen van een kerk (waarnemingsnummer 15805). Bij opgravingen aan de Hamstraat-Munsterplein in 1996 zijn sporen van bewoning en een abdij uit de late Middeleeuwen blootgelegd (waarnemingsnummer 32894).

Ook aan de Schoolstraat zouden bewoningsresten uit de Middeleeuwen aanwezig zijn (waarnemingsnummers 19343 en 21277). Bij archeologisch onderzoek bleek echter dat het terrein door recente afgraving en ophoging volledig verstoord is.

Tijdens werkzaamheden aan de Roerkade zijn in 1952 fundamente van de Visserstoren blootgelegd (waarnemingsnummer 38504). De toren dateert uit de eerste helft van de 16^e eeuw.

Aan de Veldstraat zijn bij niet-archeologische graafwerkzaamheden in 1989 sporen van bewoning aangetroffen uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (1250-1850 na Chr., waarnemingsnummer 19337). Het gaat hier om baksteenfragmenten, een waterreservoir, twee incomplete huisfunderingen, drie lederen schoenen en vaatwerk.

Ten behoeve van de herbestemming en uitbreiden van het plangebied Groot Seminarie heeft hier in 1997 een archeologisch onderzoek plaatsgevonden, waarbij de locatie van kluizen van monniken is vastgesteld (waarnemingsnummers 44914 en 44918). Uit het onderzoek bleek bovendien dat hier ook resten van Middeleeuwse huizen aanwezig kunnen zijn.

Bij opgravingen aan de Pastoorswal in 1988 zijn resten van een stadsmuur of -wal en resten van torens aangetroffen (waarnemingsnummer 21272). Deze resten dateren uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (1050-heden). Onder of bij het stadhuis zijn eveneens in 1988 kelders en muurwerk uit dezelfde periode aangetroffen (waarnemingsnummer 21273).

Bij een archeologische opgraving in 1990 bij de Voorstad St. Jacob zijn muren, waterputten, haardplaatsen en aardewerk uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd onderzocht (waarnemingsnummer 21274).

Bij graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van een parkeerplaats aan de Godswaersingel is een fundering blootgelegd van de ommuring van het 'oude voogdijcomplex' uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (waarnemingsnummer 38537).

Bij de afbraak van hotel Kissels aan de Neerstraat (waarschijnlijk in 1926) zijn twee antieke terracotta kruikjes gevonden (waarnemingsnummer 34403).

3.4.4 Overige literatuur en topografie

Uit 1396 is een kopie van een register overgeleverd, waarin staat vermeld wie aan de voogd van Roermond tienhoenders moest betalen (Linssen, 1965). Volgens dit recht moest per woning een hoen worden betaald - onbebouwde percelen waren van deze "belasting" uitgezonderd. Het register is opgebouwd als een rondgang door de stad en levert dus informatie over de situatie in de stad rond 1400. De Lindanusstraat blijkt destijds Hoge Hegstraat geheten te hebben, een benaming die waarschijnlijk verwijst naar de oude stadsomwalling uit de 13^e eeuw (bijlage 4; zie ook Denessen, 2002). De Bethlehemstraat en de Heilige Geeststraat worden niet met name genoemd, maar waren destijds een onderdeel van de woonbuurt Lange en Korte Dries.

De oudste stadsplattegrond van de stad Roermond is gemaakt door Jacob van Deventer (Van Hövel tot Westerflinter 1968; bijlage 5). Deze kaart wordt op grond van de aanwezigheid van een spits op de Grauwe- of Stadstoren aan de Markt, gedateerd vóór 1554. In dit jaar vindt er een grote stadsbrand plaats, waaraan ook deze spits ten prooi valt. Van Deventer geeft weinig details van de bebouwing op de tekening aan; wel vermeldt hij kerken en kloosters. Binnen het plangebied staat op deze kaart geen specifieke bebouwing aangegeven.

Op de kaart van Roermond van Braun en Hogenberg (bijlage 6) omvat het onderzoeksgebied een huizenblok met daartussenin een tuincomplex. Het lijkt om individuele huizen te gaan. De meeste huizen zijn met de puntgevel naar de straatzijde geplaatst. Bij een enkel huis is echter ook sprake van een lengtegevel, waarbij de zijkant naar de straatzijde is gericht. Dit is nog beter zichtbaar op de kaart uit 1635 (bijlage 7). De kaart uit 1654 (bijlage 8) laat binnen het onderzoeksgebied een typische 17^e-eeuwse invulling zien met siertuinen. Op deze kaart is zichtbaar dat gedeelten van het blok niet zijn ingevuld met huizen, maar dat zich ter plaatse muren bevinden.

3.5 Bewoningsgeschiedenis

In de directe omgeving van het plangebied zijn vindplaatsen bekend vanaf de IJzertijd. Hieronder zal wat uitvoeriger op de verschillende perioden uit de

geschiedenis ingegaan worden, zodat duidelijk wordt hoe het leven in de omgeving van het plangebied er door de tijd heen uitgezien kan hebben.

IJzertijd en Romeinse tijd

De IJzertijd ontleent zijn naam aan het materiaal waar hun belangrijkste werktuigen en wapens van waren gemaakt: ijzer. Begravingen in deze tijdperiode kennen rijke grafgiften met onder andere zwaarden, dolken en messen (Oss, Wijchen, Meerlo, Someren en Haps). De nederzettingen uit deze tijd bestaan uit een kleine groepjes boerderijen, waar landbouw en veeteelt beoefend worden. Kenmerkend voor de ijzertijd zijn ook de Celtic fields, kleine vierkante omwalde akkertjes, waarvan het reliëf op een aantal plaatsen nog zichtbaar is.

In de Vroege IJzertijd was in de omgeving van Roermond al sprake van permanente bewoning, zoals blijkt uit de aanwezigheid van een urnenveld bij de Musschenberg (Tol e.a., 2000 en Lohof, 2001).

Tijdens de Romeinse tijd werd het deel van Nederland dat ten zuiden van de Rijn ligt door de Romeinen veroverd. Langs deze rivier werd een systeem van verdedigingsforten aangelegd, genaamd de *limes*. Op strategische plaatsen werden steden gesticht, zoals Nijmegen en Maastricht, die een belangrijke functie vervulden als legerplaats of als centrum van de handel. Op het platteland bouwde men *villae*: grootschalige landbouwbedrijven die voor de steden en het leger produceerden.

In de Romeinse tijd lag op de top van de Musschenberg, 2,5 km ten zuidoosten van Roermond, een nederzetting. Het bijbehorende grafveld lag ruim 100 m westelijker aan de overzijde van de Oude Roermondseweg (Tol e.a., 2000). Een ander Romeins grafveld lag te Maasniel en is in 1989 opgegraven. Op de Kitkensberg zijn delen van een Romeinse weg aangetroffen (Tichelman, 2000).

De aanwezigheid van de Romeinen blijkt ook uit de vondst van een Romeinse offerstèle bij ontgrindingswerkzaamheden in 1963 (waarnemingsnummer 30475). Deze vonden vlak ten noorden van de rijksweg Roermond-Horn ten westen van de huidige Maasbedding plaats. De wij- of altaarsteen dateert uit de derde eeuw na Chr. en is afkomstig van een Gallo-Romeinse tempel met omgang en podium. De wijdingsinscriptie vermeldt dat deze steen door de Romein Sextus Opsilius Geminus aan de riviergodin Rura is gewijd. Uit de hoeveelheid andere bouwfragmenten die gevonden is wordt geconcludeerd dat er waarschijnlijk minstens twee tempels zijn geweest.

Middeleeuwen

De oudste referenties aan Roermond betreffen steeds het riviertje waaraan deze stad zijn naam heeft ontleend: de Roer (Van Hövel tot Westerflier, 1968). De oudste schriftelijke (oorkonde)vermelding dateert uit 943. De "Balderik-oorkonde" noemt twee nederzettingen: "Nieol", het latere Maasniel en "Rura". De plaats Roermond wordt pas in 1130 voor het eerst genoemd.

De directe aanleiding voor de stichting van Roermond is waarschijnlijk de aanwezigheid van een hoogte of heuvel geweest: de "Buitenop". Deze heet nog steeds Buitenop en is herkenbaar door een uitstulping in het stratenpatroon. De gunstige ligging langs het riviertje de Roer (en nabij de Maas) maakte de plek zeer geschikt voor het drijven van handel. Het feit dat het een hoogte betrof maakte deze plaats zeer geschikt voor het bouwen van een castrum (versterking) van waaruit de marktplaats beschermd kon worden. Deze versterking wordt vanaf het einde van de 12^e eeuw beheerst door ridders, die de Oude aangepast.

de titel “voogd” voeren. Zij stonden in dienst van de graaf van Gelre. In 1214 wordt deze prestedelijke nederzetting verwoest (Van de Garde, 2002).

In 1232 vindt herbouw van de stad plaats en er wordt een aarden wal aangelegd, die deels was voorzien van een palissade met struikgewas (Denessen, 2002). Het rechte stratenpatroon verraaft een planmatige opzet. Over de precieze omvang van Roermond bestaat nog al wat discussie. Volgens de oude opvatting (Van Hövel tot Westerflier, 1968) wordt de oostgrens gevormd door de Werner-, Lindanus- en Pollartstraat; de zuidgrens door de Molenstraat, Paredisstraat en de Munsterstraat; de westgrens door de Roersingel en de Roerkade en de noordgrens door het Buitenop. Het plangebied valt net buiten deze begrenzing.

Zeer recent (Van de Garde, 2002) wordt echter een andere begrenzing verondersteld, waarbij een gedeelte van het plangebied wel binnen deze muren valt. Uit de opgraving van de Wernerstoren (met een aanzet tot de oude stadsmuur) en een kaart van het ‘prekadastro’ uit 1906 kan worden opgemaakt dat de oude stadsmuur het onderzoeksgebied waarschijnlijk in tweeën heeft gedeeld (zie bijlage 4¹). Onduidelijk blijft echter het verdere verloop van deze stadsmuur.

De meer recente stadsomwalling, zoals die aan de zuid- en oostzijde zichtbaar is op de kaart van Jacob van Deventer (zie bijlage 5), bestond in grote lijnen waarschijnlijk al in de 14^e eeuw. Dit blijkt uit de vroege vermelding van de poorten in deze omwalling.

Hoewel er geen officiële stadsbrieven overgeleverd zijn, heeft Roermond rond 1230 alle kenmerken van een stad: stadszegel, schatkist, zelfbestuur en rechtspraak. In 1441 wordt de stad officieel lid van de Hanze. De stad speelt een belangrijke rol in de lakenhandel. De bloei van de handel dwingt de stad in de jaren 1338-1342 zelfs tot een verregaande maatregel. De loop van de Maas, die bij Ool naar het westen afboog, wordt door middel van een doorgraving richting stad verlegd. Dit is het begin van een voortdurende manipulatie van de loop van de Maas, waardoor een reconstructie van de oorspronkelijke Roermondse bijna onmogelijk is.

De kloosters hebben een belangrijke rol gespeeld in de middeleeuwse geschiedenis van de stad, en vele straten ontleen er hun naam aan. Zoals hierboven is geconstateerd, is ter plaatse van het plangebied waarschijnlijk geen sprake geweest van een kloostercomplex. Wel was ten oosten van het plangebied, aan de Bethlehemstraat, een Kartuizerklooster gevestigd. Dit klooster is in 1376 door Werner van Swalmen gesticht. Hij was ook de stichter van de Bethlehemkapel, die zich in hetzelfde huizenblok was gesitueerd. Deze bevond zich op de hoek van de Bethlehemstraat en de Swalmerstraat en is zo de naamgever van de desbetreffende straat. Deze kapel staat ook op de kaart van Jacob van Deventer aangegeven (bijlage 5).

Nieuwe tijd

In de periode tussen 1543 en 1702 staat Roermond (met onderbrekingen) onder Spaans bewind. In 1554 is sprake van een grote stadsbrand, waarbij het noordelijke gedeelte van de stad in vlammen opgaat. In 1559 wordt Roermond door Philips II aangewezen als bisschopsstad. De eerste bisschop van

¹ Op deze kaart is de grens van het centrum aan de moderne inzichten van de heer van de Garde aangepast.

Roermond is Lindanus. Hij kreeg als kathedrale kerk de Heilige Geestkerk. Deze kerk bevond zich aan de zuidkant van de Heilige Geeststraat, in het gedeelte tussen de Munster- en Pollartstraat (zie ook bijlage 5). Roermond is in de Tachtigjarige Oorlog het onderwerp van strijd. In 1665 was er weer sprake van een grote brand, waarbij het zuidelijke stadsdeel in de as wordt gelegd. Slechts honderd huizen blijven gespaard. Dit geeft binnen het plangebied gelegenheid tot het bouwen van een rekenkamer en nieuwe particuliere woonhuizen (Denessen, 2002).

Ook nu vestigen zich nog steeds nieuwe kloosterorden in Roermond. In 1661 vestigen de Jezuïeten zich aan de westzijde van de Lindanusstraat. Het opgegraven complex dateert echter uit een latere periode (tweede helft van de 18^e eeuw, zie paragraaf 3.4.3 en 3.4.4). Voor het plangebied is de komst van de Karmelietessen in 1661 van belang. Zij zijn op voorspraak van hun begunstigers, de familie Van Aefferden toegelaten. Zij nemen in 1698 het leegstaande gebouw van de Rekenkamer aan de noordzijde van de Heilige Geeststraat over, dat zich ter plaatse van het plangebied bevindt.

Voor de recente bouwhistorische geschiedenis van het onderzoeksgebied en de specifieke geschiedenis van Lindanusstraat 2 verwijs ik naar het bouwhistorische rapport van R.H.M. Denessen (Denessen, 2002).

Volgens het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS bevindt zich in de (directe) omgeving van het plangebied één beschermd monument (de resten van een abdij uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, en sporen van bewoning uit de late Middeleeuwen). Daarnaast zijn er 24 archeologische vindplaatsen bekend, daterend vanaf de IJzertijd.

Uit literatuuronderzoek blijkt, dat binnen het onderzoeksgebied veel archeologische sporen te verwachten zijn. De oudst te dateren archeologische waarneming in de omgeving van het plangebied komt uit de IJzertijd (een aardewerken beker). Ook in de Romeinse tijd was het gebied een aantrekkelijke vestigingsplaats zoals blijkt uit vier waarnemingen uit deze periode. Hoogstwaarschijnlijk zullen zich binnen het onderzoeksgebied sporen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd bevinden, omdat het onderzoeksgebied binnen de oude stadswallings ligt.

4.2 Conclusie en aanbeveling

Uit de resultaten van dit literatuuronderzoek kan worden afgeleid, dat in het plangebied hoogstwaarschijnlijk sporen van menselijke activiteit vanaf de IJzertijd, maar met name uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd, in de bodem aanwezig zijn. Hierop wijzen de bekende archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied. Daarom wordt geadviseerd een vervolgonderzoek te laten uitvoeren.

Voor het plangebied complex Lindanusstraat en omstreken wordt geadviseerd, in aanvulling op het bureauonderzoek, een zogenaamd Inventariserend Veldonderzoek uit te laten voeren. Een Inventariserend Veldonderzoek bestaat uit een booronderzoek, dat tot doel heeft te onderzoeken of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn.

4 Evaluatie

4.1 Samenvatting

Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling heeft aan Grontmij Advies & Techniek b.v. opdracht verleend een archeologisch bureauonderzoek uit te voeren met betrekking tot de herontwikkeling van het complex Lindanusstraat en omstreken te Roermond.

Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling is voornemens een plan voor circa 120 woningen te realiseren, in combinatie met een parkeergarage. Dit gaat gepaard met bodemingrepen, die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de eventueel aanwezige archeologische waarden in het gebied. Een archeologisch bureauonderzoek dient om de archeologische waarden en globale verwachtingen binnen het plangebied en de directe omgeving aan te geven.

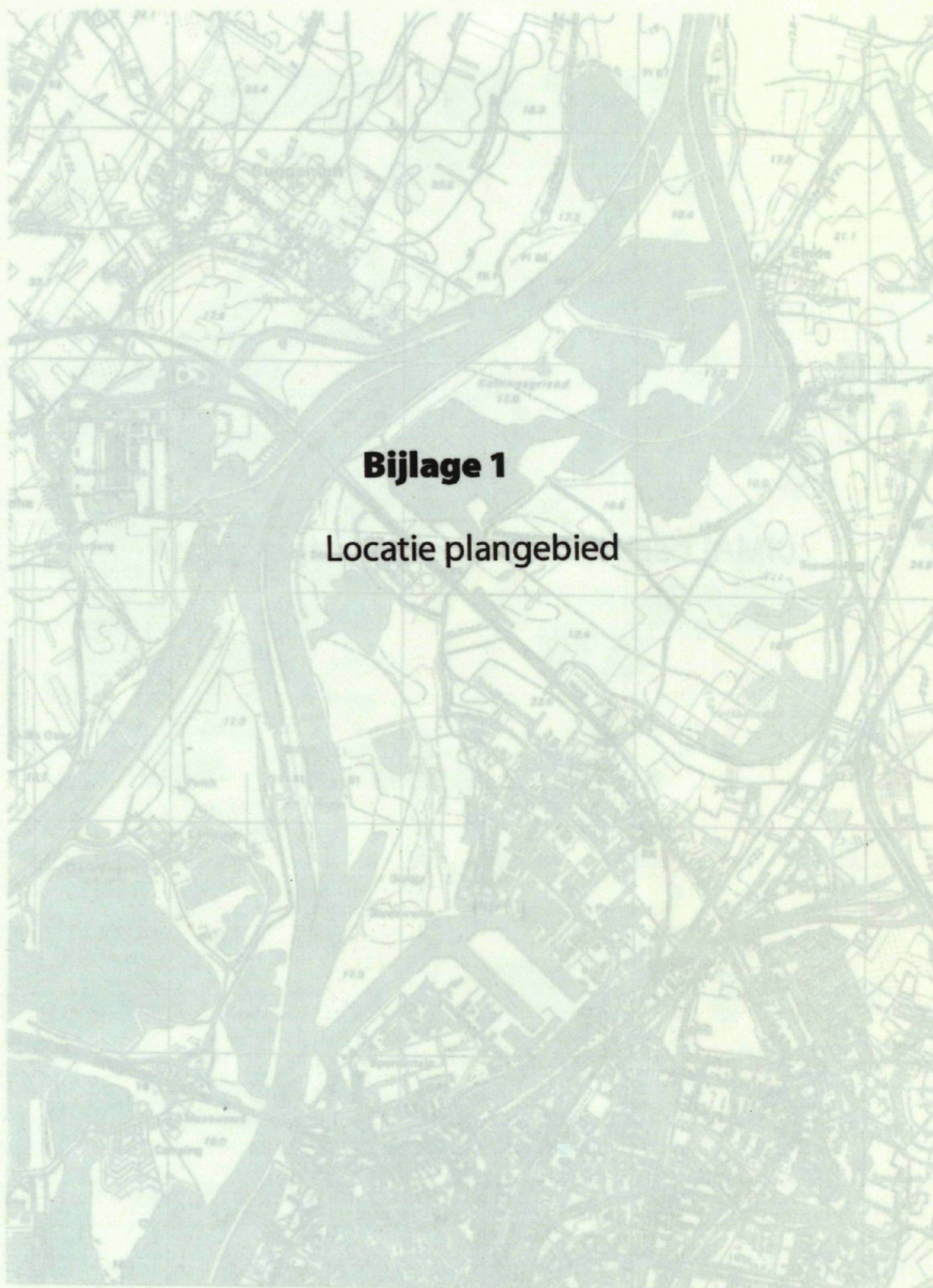
Volgens het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS bevindt zich in de (directe) omgeving van het plangebied één beschermd monument (de resten van een abdij uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, en sporen van bewoning uit de late Middeleeuwen). Daarnaast zijn er 24 archeologische vindplaatsen bekend, daterend vanaf de IJzertijd.

Uit literatuuronderzoek blijkt, dat binnen het onderzoeksgebied veel archeologische sporen te verwachten zijn. De oudst te dateren archeologische waarneming in de omgeving van het plangebied komt uit de IJzertijd (een aardewerken beker). Ook in de Romeinse tijd was het gebied een aantrekkelijke vestigingsplaats zoals blijkt uit vier waarnemingen uit deze periode. Hoogstwaarschijnlijk zullen zich binnen het onderzoeksgebied sporen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd bevinden, omdat het onderzoeksgebied binnen de oude stadsomwalling ligt.

4.2 Conclusie en aanbeveling

Uit de resultaten van dit literatuuronderzoek kan worden afgeleid, dat in het plangebied hoogstwaarschijnlijk sporen van menselijke activiteit vanaf de IJzertijd, maar met name uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd, in de bodem aanwezig zijn. Hierop wijzen de bekende archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied. Daarom wordt geadviseerd een vervolgonderzoek te laten uitvoeren.

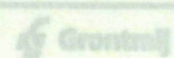
Voor het plangebied complex Lindanusstraat en omstreken wordt geadviseerd, in aanvulling op het bureauonderzoek, een zogenaamd Inventariserend Veldonderzoek uit te laten voeren. Een Inventariserend Veldonderzoek bestaat uit een booronderzoek, dat tot doel heeft te onderzoeken of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn.

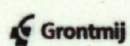
Bijlage 1

Locatie plangebied

Bron: Topografische Dienst Nederland

LIGGING LOCATIE

p.n. 121815

schaal: 1:25.000

121815, rev. 0

Bron: Topografische Dienst Nederland

LIGGING LOCATIE

p.n. 121815

schaal: 1:25.000

bijlage: 1 rev. 0

Bijlage 2

Archeologische Monumenten Kaart (AMK)

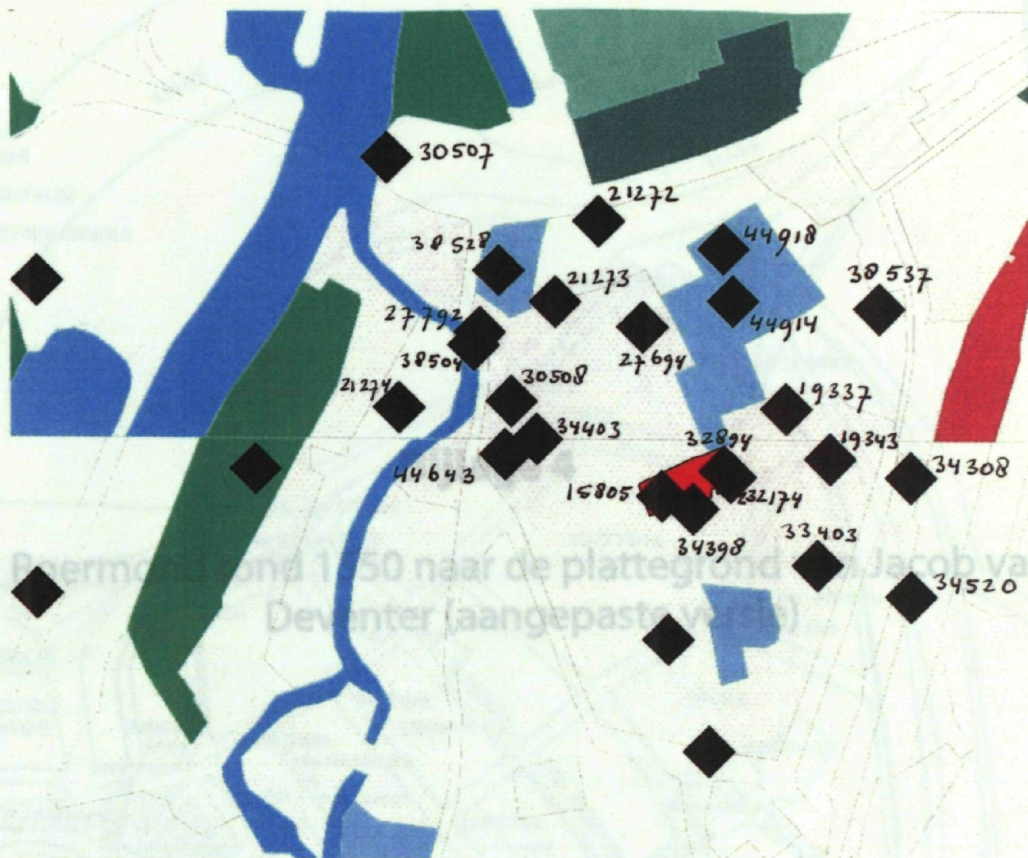
Rood: terrein van zeer hoge archeologische waarde

Rood: terrein van zeer hoge archeologische waarde

Bijlage 3

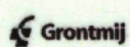
Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

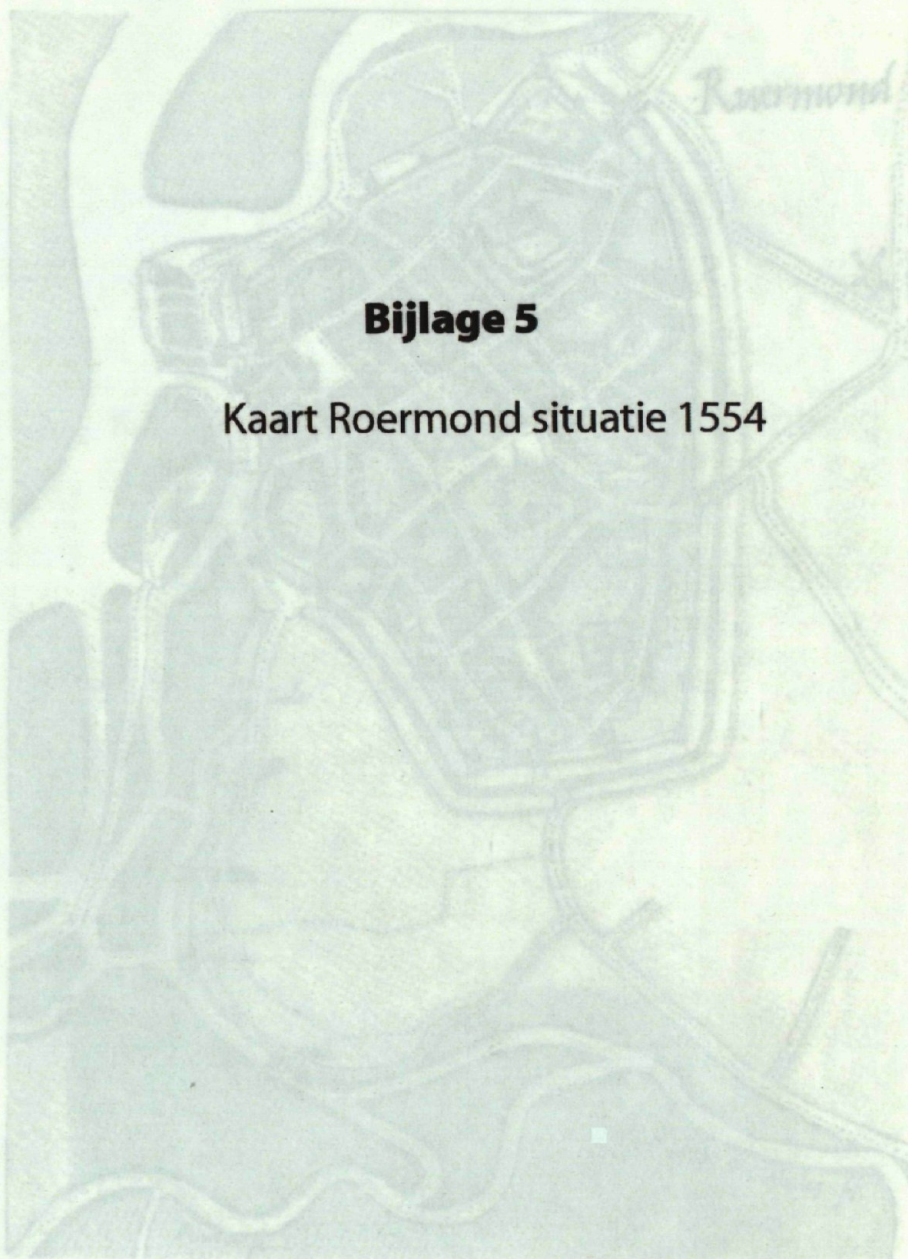

zwart: waarneming

Bijlage 4

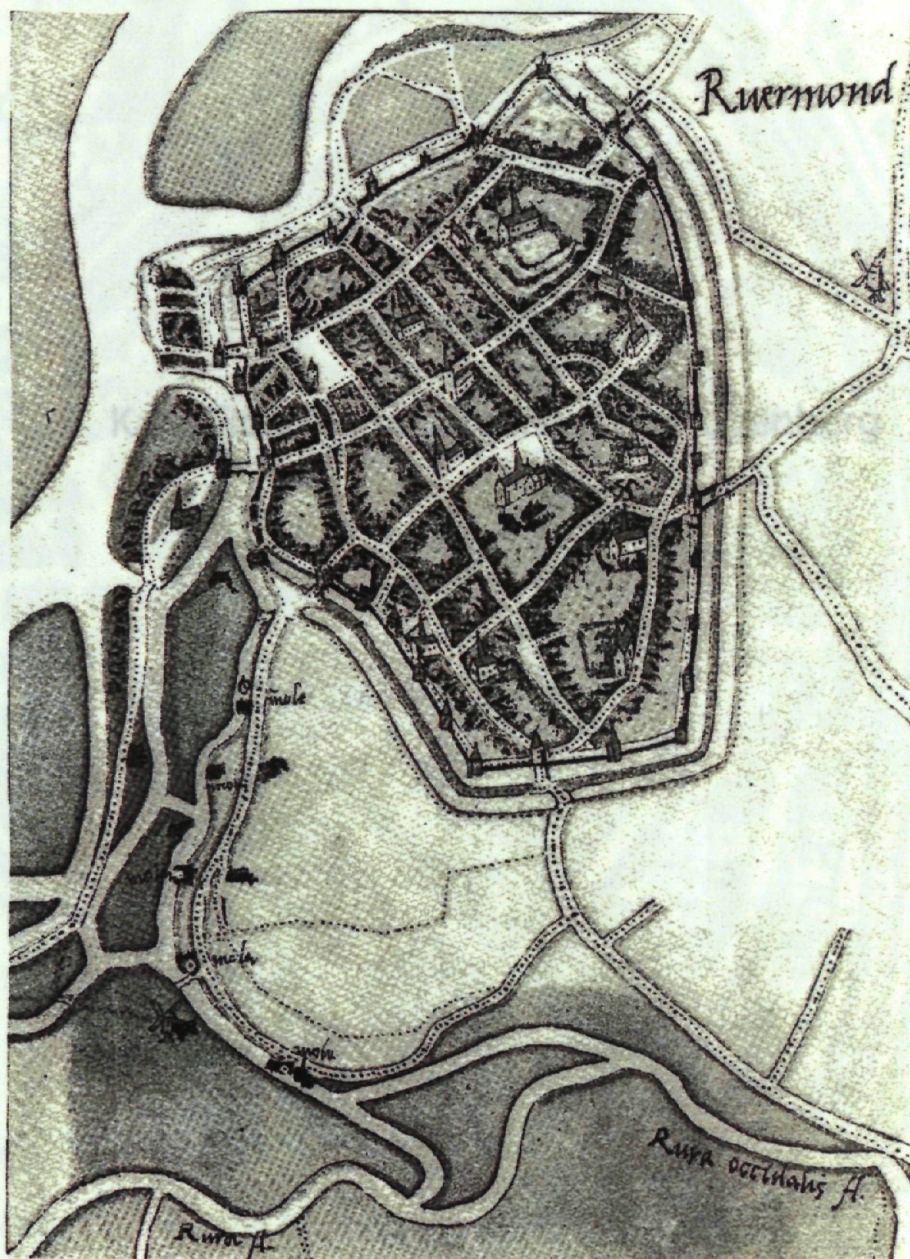
Roermond rond 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer (aangepaste versie)

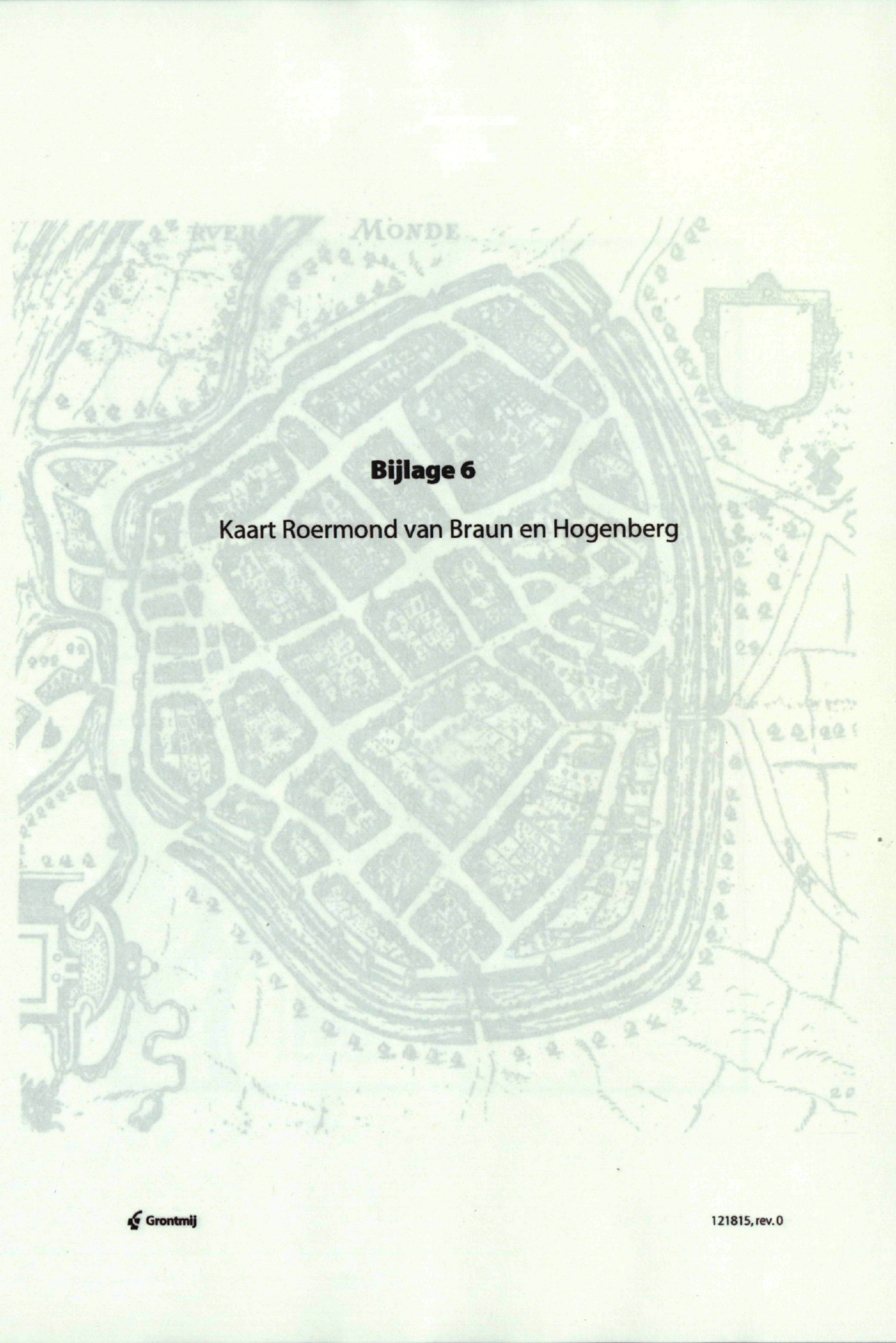

Bijlage 5

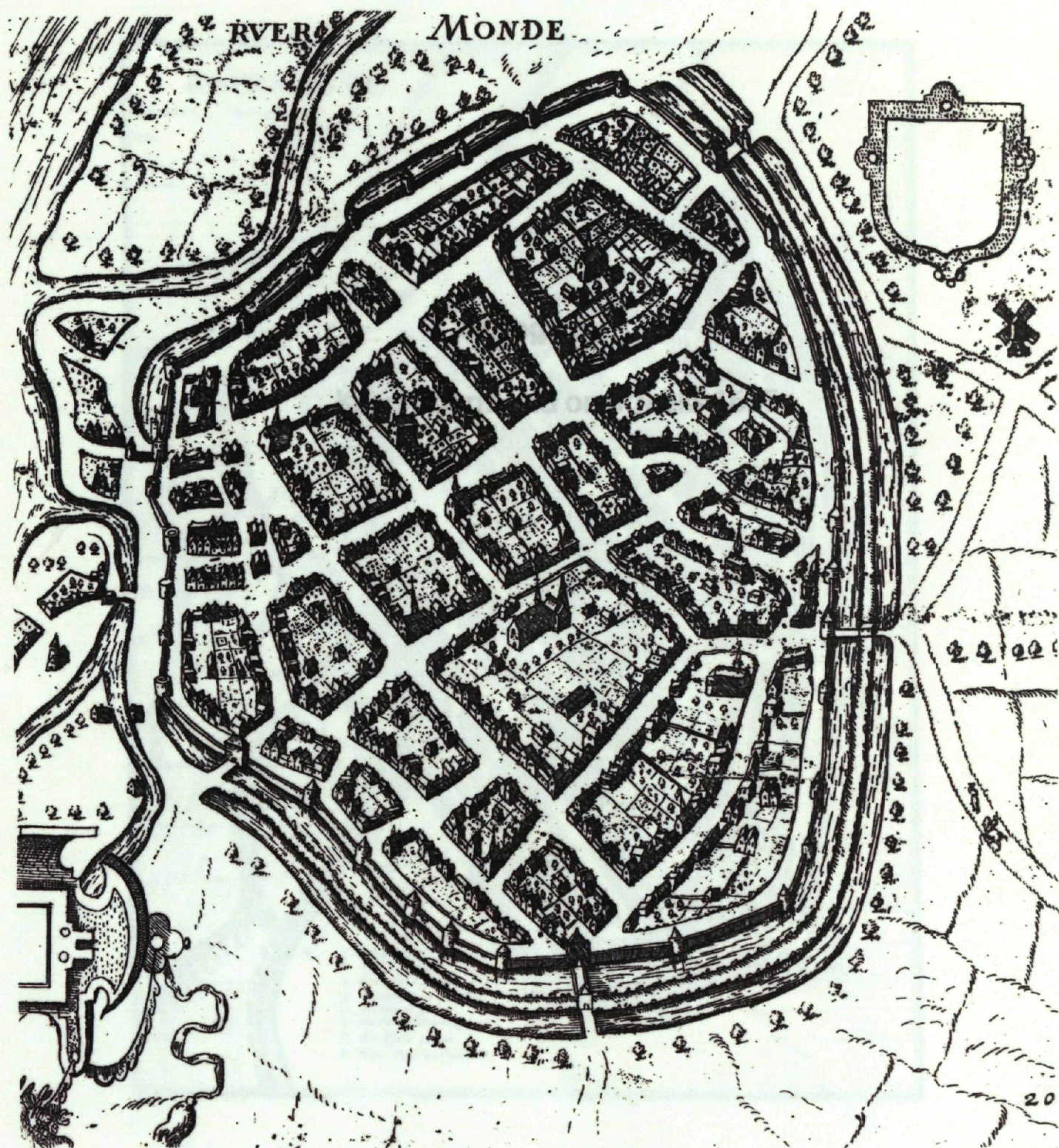
Kaart Roermond situatie 1554

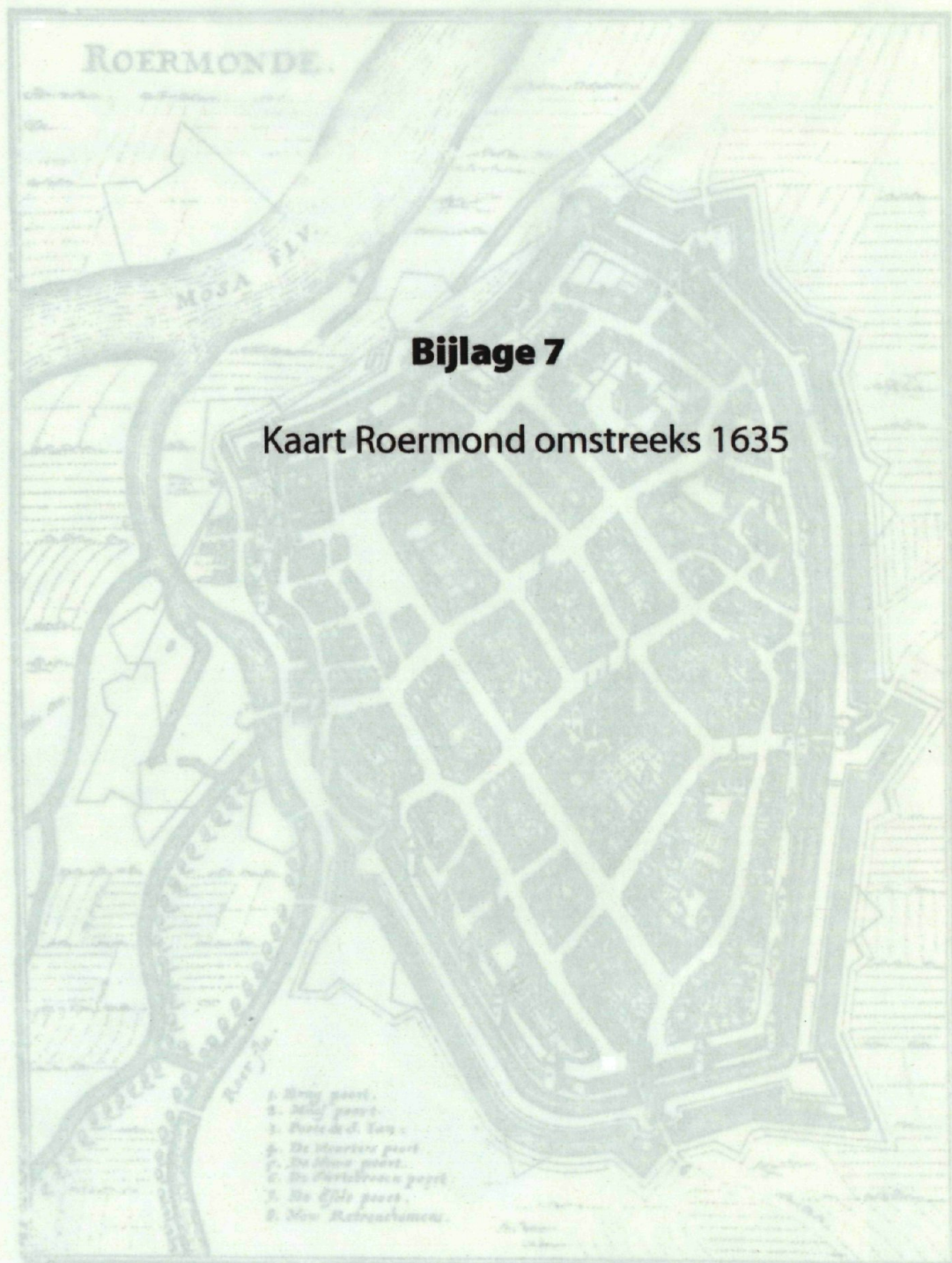

A detailed historical map of Roermond, a fortified city in the Netherlands. The map shows a complex network of streets and buildings within a star-shaped fortification. The city is surrounded by a river, with the text 'RIVER MONDE' visible at the top. The map is rendered in a light blue and green color scheme.

Bijlage 6

Kaart Roermond van Braun en Hogenberg

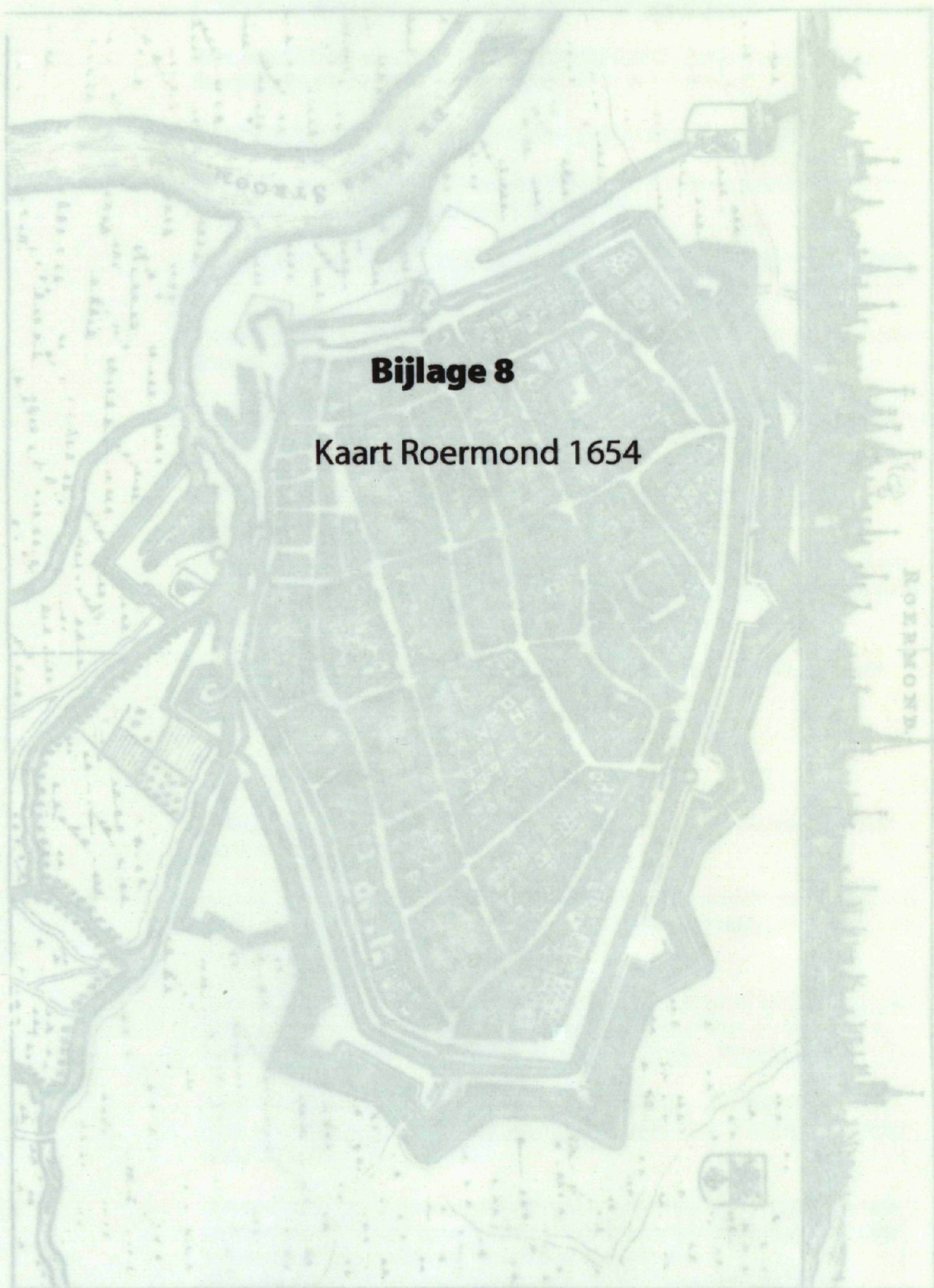

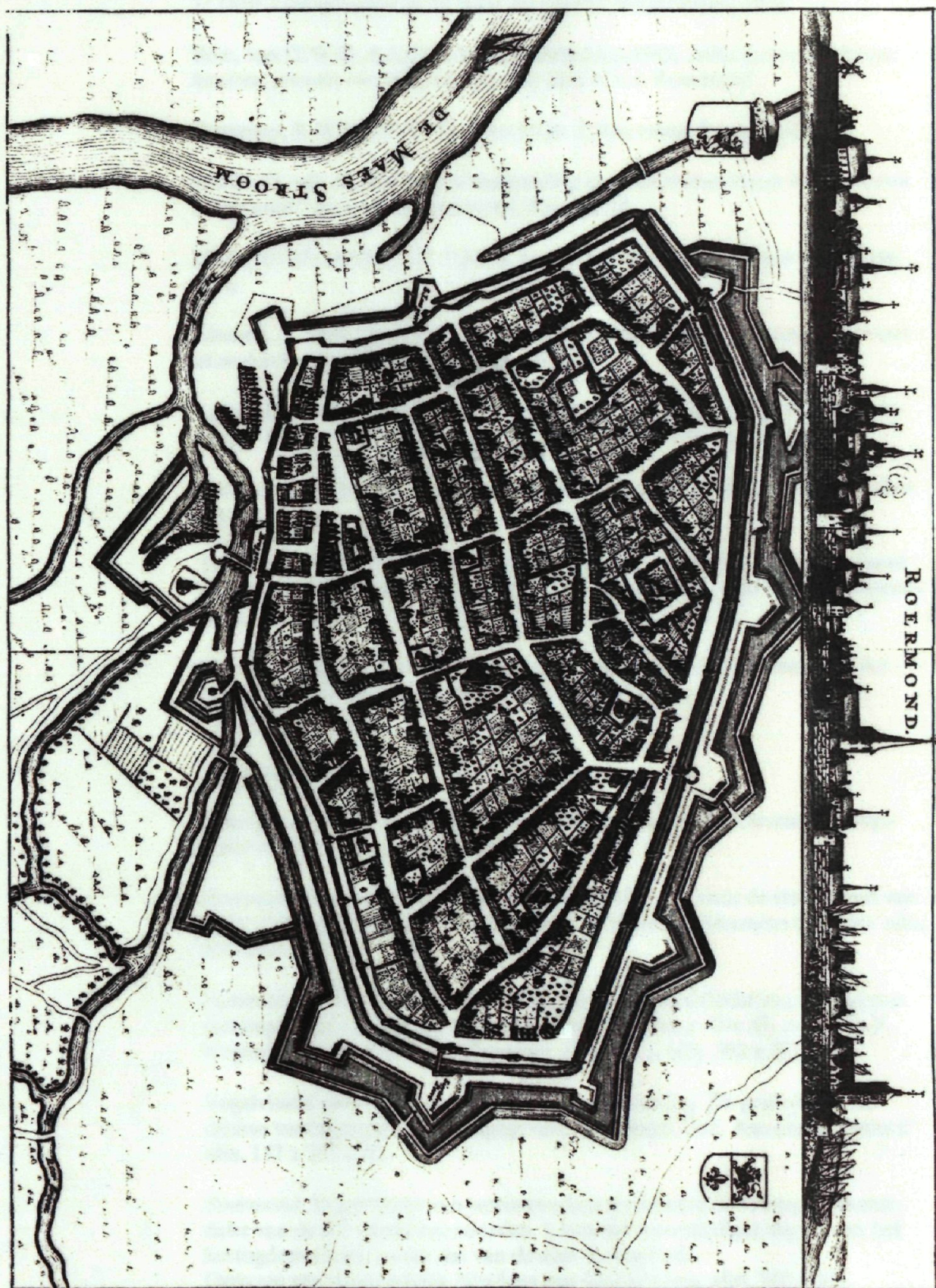

Bijlage 7

Kaart Roermond omstreeks 1635

Literatuur

Bodenskaart van Nederland: schaal 1 : 50.000. Toelichting bij de kaartbladen 57 Oost Valkenburg en 58 West Roermond. Wageningen, 1972.

Bree, van G.W.G. & J.Th.C.M. Sprouwenberg, 1982, *Atlas Ruraemundensis: kaarten, prenten en stadsgezichten van Roermond.* Roermond.

Denesen, R.H.M., 2002, *Lindendreef 2 Roermond.* Roermond.

Garde, G. van de, 2002, 'Stadsuitbreiding en stadsomwalling in middeleeuws Roermond', *Spiegel van Roermond*, Roermond.

Hövel tot Westerflier, J.G.F.M.G. van, 1968, *Roermond, vroeger en nu.* Bussum.

Linssen, J., 1965, 'Roermond rond 1400', *Publications de la société historique et archéologique de Roermond* 39-122.

Lohof, B., 2001, *Archeologisch onderzoek van een urnenveld op de Musschenberg te Hertex, gemeente Roermond.* ADC rapport 103, Bunschoten.

Tichelman, G., 2000, *AAO Roermond-Roersingel.* ADC rapport 45, Bunschoten.

Tol, A. e.a., 2000, *Twee urnenvelden in Linburg. Een verslag van opgravingen te Roermond en Sittard, 1997-1998.* Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 6. Amsterdam.

Vierzen, A. & A. Horbach 1994, in: *Jaarverslag van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 1993.* Amersfoort.

Topografie

Roermond rond 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer (aangepaste versie), 196. Linssen, 1965.

Roermond. Plattegrond van de stad en omgeving van vóór de stadsbrand van 1570. Tekening van Jacob van Deventer. Originaal in Simancas (Spanje). afm. 404 x 425 mm.

Roermond (Ruraemunda Gelriae Oppidum). Vogelvlucht van de stad met stratoplas en bebouwing. Gravure zonder signatuur. Uit: G. Braun en F. Hogenberg, Civitates Orbis Terrarum, Colonia,.... afm. 302 x 227 mm.

Vogelvlucht met vestingwerken en binnenbebouwing. De geprojecteerde nieuwe vestingwerken zijn aangegeven. Omstreeks 1635. Anonieme gravure afm. 157 x 207 mm.

Roermond. Vogelvlucht van vestingwerken en binnenbebouwing. Met aanzicht van de stad vanuit het noorden. Links het (onvolledige) wapen van het hertogdom Geire; rechts dat van de stad Roermond.

Gravure van vermoedelijk Nicolaas van Geelhercken; afm. 340 x 247.

Literatuur

Bodemkaart van Nederland: schaal 1 : 50.000. Toelichting bij de kaartbladen 57 Oost Valkenswaard en 58 West Roermond. Wageningen, 1972.

Bree, van G.W.G. & J.Th.C.M. Spreuwenberg, 1982, *Atlas Ruraemundensis: kaarten, prenten en stadsgezichten van Roermond.* Roermond.

Denessen, R.H.M., 2002, *Lindanusstraat 2 Roermond.* Roermond.

Garde, G. van de, 2002, 'Stadsuitbreiding en stadsommuring in middeleeuws Roermond', *Spiegel van Roermond*, Roermond.

Hövel tot Westerflier, J.G.F.M.G. van, 1968, *Roermond, vroeger en nu.* Bussum.

Linssen, J., 1965, 'Roermond rond 1400', *Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg*, 39-122.

Lohof, E., 2001, *Archeologisch onderzoek van een urnenveld op de Musschenberg te Herten, gemeente Roermond.* ADC rapport 105, Bunschoten.

Tichelman, G, 2000, *AAO Roermond-Roersingel.* ADC rapport 45, Bunschoten.

Tol, A. e.a., 2000, *Twee urnenvelden in Limburg. Een verslag van opgravingen te Roermond en Sittard. 1997-1998.* Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 6. Amsterdam.

Viersen, A. & A. Horbach 1994, in: *Jaarverslag van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 1993.* Amersfoort.

Topografie

Roermond rond 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer (aangepaste versie). Uit: Linssen, 1965.

Ruermond. Plattegrond van de stad en omgeving van vóór de stadsbrand van 1554. Tekening van Jacob van Deventer. Origineel in Simancas (Spanje). afm. 414 x 405 mm.

Ruermonde (Ruremunda Gelriae Opp(idum)). Vogelvlucht van de stad met stratenplan en bebouwing. Gravure zonder signatuur. Uit: G. Braun en F. Hogenberg, *Civitates Orbis Terrarum, Colonia...* afm. 302 x 227 mm.

Vogelvlucht met vestingwerken en binnenbebouwing. De geprojecteerde nieuwe vestingwerken zijn aangegeven. Omstreeks 1635. Anonieme gravure afm. 157 x 207 mm.

Roermond. Vogelvlucht van vestingwerken en binnenbebouwing. Met aanzicht van de std vanuit het noorden. Links het (onvolledige) wapen van het hertogdom Gelre; rechts dat van de stad Roermond.

Gravure van vermoedelijk Nicolaas van Geelkercken; afm. 340 x 247.

Uit: Arend van Slichtenhorst; XIV *Boeken van de Gelderse Geschiedenis*, Arnhem 1654.

www.grontmij.nl